

Manažment liečby primárnej artériovej hypertenzie: Nástroje v zahraničí a príklad na Slovensku

Primary Hypertension Treatment Management: Tools Abroad and Example in Slovakia

*Ing. Mgr. Roman Mužik, PhD. – Health insurance company DÔVERA, Inc.
Mgr. Henrieta Tulejová, M. S. – Advance Healthcare Management Consulting, Ltd.
Mgr. Petra Kučová – Advance Healthcare Management Consulting, Ltd.*

SÚHRN

Hypertenzia je chronické civilizačné ochorenie, ktoré môže spôsobiť závažné orgánové poškodenie. Jedným z možných spôsobov, ako tomu predísť, je realizácia tzv. programov riadenej zdravotnej starostlivosti. Ich cieľom je zefektívniť liečbu chronicky chorých a zlepšiť ich zdravotný stav za pomoci viacerých intervencií. Vo vybraných regiónoch Slovenska takýto program spustila zdravotná poisťovňa DÔVERA. Program vo svojej úvodnej fáze využíva rôzne nástroje na zvyšovanie informovanosti poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, ako aj ich motivácie k poskytovaniu koordinovanej, kvalitnej a efektívnej starostlivosti. Vyhodnotenie prínosov a nákladov týchto intervencií poslúži ako odborný podklad pre rozhodnutie o možnosti a forme ich využitia pre všetkých poskytovateľov.

Kľúčové slová: artériová hypertenzia, programy riadenej starostlivosti, DôveraPomáha hypertonikom, kvalita

SUMMARY

Hypertension is a chronic lifestyle disease that can cause severe organ damage. Disease management programs are a possible way to prevent it. Using various interventions, they aim to enhance the effectiveness of chronic care and improve patients' health. Health insurance company DÔVERA has introduced such program in selected regions in Slovakia. In its first stage, several tools are used to promote healthcare providers awareness as well as increase their motivation to provide coordinated, high-quality, and effective care. Benefit and cost evaluation of these interventions will serve as an expert base for a decision whether and how to extend their use among all healthcare providers.

Key words: arterial hypertension, disease management programs, DôveraPomáha hypertonikom, quality

ÚVOD

Hypertenzia je rozšírené chronické ochorenie, ktoré môže spôsobiť závažné orgánové poškodenie (srdca, obličiek, nadobličiek, mozgu). Na Slovensku ňou trpí 27,3 % populácie (1). Správna diagnostika, liečba a adherencia pacienta k liečbe sú pre kompenzáciu ochorenia a zachovanie kvality života pacienta kľúčové.

Jedným z možných spôsobov ako to dosiahnuť je realizácia tzv. programov riadenej zdravotnej starostlivosti (angl. disease management programs). Ich cieľom je zefektívniť liečbu chronicky chorých a zlepšiť ich zdravotný stav za pomoci rôzneho spektra intervencií. Štruktúra či obsah programov sa líšia podľa charakteru ochorenia, ako aj systému zdravotnej starostlivosti v konkrétnom regióne. Za účelom zvyšovania kvality a efektívnosti poskytovanej starostlivosti, ako aj spokojnosti pacientov sú v praxi využívané hlavne niektoré z uvedených komponentov (2, 3):

- vzdelávanie poskytovateľov zdravotnej starostlivosti (PZS, t. j. lekárov, zdravotných sestier, ďalších pracovníkov),
- štandardizované protokoly liečby zohľadňujúce najnovšie vedecké poznatky,
- koordinácia starostlivosti,
- vytvorenie multidisciplinárnych tímov vrátane zdieľania zdravotnej dokumentácie,
- systematické hodnotenie kvality starostlivosti,
- pravidelná edukácia pacientov a podpora rozvíjania self-manažmentu.

Programy riadenej starostlivosti zamerané na pacientov s hypertenziou majú pozitívny vplyv ako na klinické výsledky pacientov, tak na procesné výstupy. Vzhľadom na to, že farmakoterapia je jednou z kľúčových súčastí liečby vysokého tlaku, zameriavajú sa tieto programy najmä na správne predpisovanie liekov, optimalizáciu existujúcej farmakoterapie a zvýšenie adherencie pacientov k užívaniu liekov. Z toho vyplýva aj dôležitá úloha farmaceuta a špeciálne

vyškolenej zdravotnej sestry v týchto programoch.

U pacientov zaradených do programov riadenej starostlivosti je pozorované – v porovnaní s pacientmi, ktorým je poskytovaná bežná starostlivosť – výraznejšie zníženie systolického aj diastolického tlaku krvi (4), zníženie kardiovaskulárneho rizika (5) a zvýšenie podielu pacientov s kontrolovaným tlakom krvi (4). Zároveň sa znižuje počet návštev pacienta u lekára (6).

PRÍKLAD ZO SLOVENSKA – DôveraPomáha hypertonikom

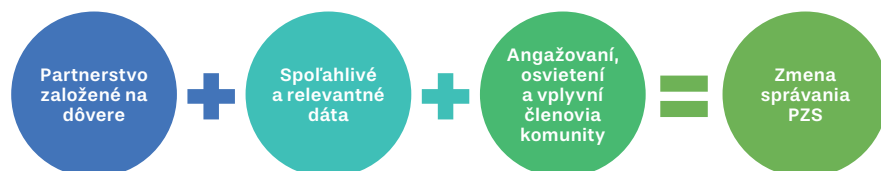
Zdravotná poisťovňa Dôvera (DÔVERA ZP) zavádza nástroje riadenej zdravotnej starostlivosti na Slovensku už od roku 2012. V súčasnosti sú tieto modely zavedené vo vybraných okresoch Košického, Prešovského a Nitrianskeho kraja. Spolupracuje na nich viac ako 120 všeobecných lekárov pre dospelých (VLD) a 40 všeobecných lekárov pre deti a dorast (VLDD), tzv. skupina lekárov DôveraPomáha – SLDP. Od roku 2019 sa tieto nástroje zameriavajú aj na zvyšovanie kvality liečby arteriovej hypertenzie.

Program DôveraPomáha hypertonikom vychádza zo sedemročných skúseností a nástrojov programu integrovanej starostlivosti a z päťročných skúseností z programu DôveraPomáha diabetikom. Jeho cieľom je zlepšiť zdravotný stav a kvalitu života hypertonikov. Za týmto účelom sú v iniciálnej fáze zavádzané nástroje zamerané na:

- (1) vzdelávanie PZS,
- (2) spätnú väzbu PZS,
- (3) úpravu platobných mechanizmov,
- (4) koordináciu starostlivosti so zameraním na kompetencie PZS a
- (5) kontinuálne hodnotenie kvality starostlivosti.

Uvedené nástroje majú pomôcť lekárom v dodržiavaní aktualizovaných Odporúčaní pre manažment arteriovej hypertenzie pracovnej skupiny pre manažment arteriovej hypertenzie Európskej kardiologickej spoločnosti a Európskej spoločnosti pre hypertenziu (ďalej ako ESC Odporúčania (7)), ako aj slovenských právnych predpisov (napr. Odborné usmernenie (8)). Pre úplné dosiahnutie cieľov programu bude v budúcnosti nevyhnutné prijať aj opatrenia zlepšujúce adherenciu pacientov.

Do projektu sú zapojení všetci VLD v rámci SLDP. Tí sa na úrovni okresov stretávajú v skupine desiatich až dvadsať lekárov osem- až desaťkrát za rok. Za účelom zlepšenia integrácie a koordinácie poskytovanej zdravotnej starostlivosti sú minimálne dvakrát do roka na stretnutí prítomní aj vybraní špecializovaní lekári pôsobiaci v danom regióne. V rámci programu DôveraPomáha hypertonikom je lekárom na stretnutiach poskytnutá individuálna spätná väzba so zameraním na (1) prehľad, akému podielu pacientov poskytuje zdravotnú starostlivosť výhradne VLD a akému špecializovaný lekár, resp. obaja súbežne, a kto by na základe dostupných dát starostlivosť poskytovať mal, (2) do akej miery sa jeho preskripčné správanie na primárnu hypertenziu zhoduje s ESC Odporúčaniami z roku 2018 pri jednotlivých komorbiditách meniacich farmakoterapiu, vrátane detailných informácií o počte a výbere ATC skupín, počte ŠDL a výške úhrady a doplatkov pacienta. Na vybraných stretnutiach prednášajú pozvaní poprední odborníci v danej oblasti a tieto stretnutia sú ohodnotené kreditmi v rámci celoživotného vzdelávania. Podrobné informácie dostávajú lekári aj formou e-mailu. Práve pra-

Obrázok 1: Princípy zmeny správania poskytovateľa v riadenej zdravotnej starostlivosti
Zdroj: Spracované podľa (9)

videlná komunikácia s PZS so zameraním na vzdelávanie a spätnú väzbu ohľadom klinických výsledkoch pacientov a miere dodržiavania odporúčaných vyšetrení tvoria jeden zo základných pilierov zmeny správania PZS. Kľúčové je, aby spätná väzba k výsledkom ich práce bola dôveryhodná, aktuálna a zrozumiteľná (9).

Za účelom zlepšenia koordinácie a dostupnosti zdravotnej starostlivosti, ako aj adherencie pacienta k liečebnému plánu, môžu lekári v programe využívať objednávkový systém. Ten umožňuje objednanie pacienta k špecializovaným lekárom vrátane tých, ktorí sa starajú o hypertonikov na presný termín a čas. Pacientom je pred vyšetrením zasielaná SMS pripomienka. Na termín môže pacienta objednať jeho všeobecný lekár, ako aj iný špecializovaný lekár. Pacient sa na vyšetrenie môže objednať aj sám, zavolaním na telefonickú zákaznícku linku. Celkovo je do objednávkového systému v súčasnosti zapojených viac ako 300 ambulancií.

Správanie PZS výrazne ovplyvňuje spôsob jeho odmeňovania a výška odmeny. PZS združení v SLDP sú odmeňovaní na základe „kapitačno-výkonového“ kontraktu s tzv. „pay for performance – P4P“ zložkou, t. j. dostanú vyššiu odmenu za plnenie vopred stanovených indikátorov kvality. V programe DôveraPomáha hypertonikom zároveň dostanú, nad rámec kapitácie a bežne hradených výkonov, dodatočnú platbu za komplexnú starostlivosť o hypertonika. Výška dodatočnej platby závisí od plnenia indikátorov kvality. V úvodnej fáze ide o kritériá administratívneho typu (napr. ohodnotenie rizika pacienta podľa SCORE (z angl. Systematic Coronary Risk Evaluation System = systém, ktorý odhaduje riziko prvej fatálnej aterosklerotickej príhody počas desiatich rokov (7) a absolvovanie odborného vzdelávania ohľadom ESC Odporúčaní), postupne pribudnú procesné kritériá (napr. vykonanie kľúčových vyšetrení alebo indikácia liečby v súlade s odporúčaniami) a výsledky liečby pacienta.

Cieľom tohto kontraktu je motivovať poskytovateľov ku koordinovanej starostlivosti o pacienta. Počnúc včasným záchytnom ochorenia, jeho komplikácií či komorbidít, pokračujúc riadnou a včasnou diagnostikou, cez dohľad nad racionálnou terapiou odzrkadľujúcou aktuálny stav pacienta až po jeho edukáciu, motiváciu a zvyšovanie adherencie k liečebnému plánu.

ZÁVER

Programy riadenej starostlivosti zamerané na pacientov s hypertenziou zlepšujú ich klinické výsledky. Využívajú sa v nich rôzne intervencie s primárnym zameraním na racionálnu farmakoterapiu a zvyšovanie adherencie pacientov. Vo vybraných regiónoch Slovenska takýto program spustila DÔVERA ZP. Vo svojej úvodnej fáze využíva rôzne nástroje na zvyšovanie informovanosti poskytovateľov, ako aj ich motiváciu k poskytovaniu koordinovanej, kvalitnej a efektívnej starostlivosti.

Pre zvýšenie kvality starostlivosti o hypertonikov bude v ďalšej etape programu nevyhnutné prijať aj ďalšie opatrenia, jednak na úrovni PZS, ako aj pacientov. Vzhľadom na prítomnosť komorbidít bude žiaduce aj prepojenie s ostatnými nástrojmi používanými pri manažmente ostatných ochorení v rámci metabolického syndrómu. Výsledky týchto intervencií budú dostupné po niekoľkých mesiacoch až rokoch. Na základe vyhodnotenia ich nákladov a prínosov bude rozhodnuté o možnosti a forme ich využitia pre všetkých PZS.

LITERATÚRA

1. E. Wilkins, L. Wilson, K. Wickramasinghe et al.: European Cardiovascular Disease Statistics 2017 edition, Eur. Hear. Netw., pp. 8–15; 94, 118, 127, 149, 162, 174, 2017.
2. S. R. Weingarten et al.: Interventions used in disease management programmes for patients with chronic illness which ones work? Meta-analysis of published reports, BMJ, vol. 325, no. 7370, 2002.

3. A. Hisashige: The effectiveness and efficiency of disease management programs for patients with chronic diseases, Glob. J. Health Sci., vol. 5, no. 2, pp. 27–48, 2012.
4. C. E. Clark, L. F. P. Smith, R. S. Taylor and J. L. Campbell: Nurse led interventions to improve control of blood pressure in people with hypertension: Systematic review and meta-analysis, BMJ (Online). 2010.
5. J. A. Staessen, J. G. Wang and L. Thijs: What can be expected from optimal blood pressure control?, in Journal of Hypertension, Supplement, 2003.
6. L. A. Polgreen et al.: Cost-Effectiveness of a Physician-Pharmacist Collaboration Intervention to Improve Blood Pressure Control, Hypertension, 2015.
7. B. Williams et al.: 2018 Guidelines for the Management of Arterial Hypertension: The Task Force for the Management of Arterial Hypertension of the European Society of Hypertension (ESH) and of the European Society of Cardiology (ESC), Eur. Heart J., vol. 39, no. 3, pp. 3021–3104, 2018.
8. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, Odborné usmernenie Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky na poskytovanie ambulantnej zdravotnej starostlivosti dospelým pacientom s arteriálnou hypertenziou. 2014.
9. P. R. Kongstvedt: Physician Practice Behavior and Managed Health Care, in Essentials of Managed Health Care, Jones & Bartlett Publishers, 2013, pp. 229–240.

Kontakt:

Mgr. Henrieta Tulejová, M. S.

Advance Healthcare Management Institute, s. r. o.

Na Zlatnici 7

147 00 Praha 4

tel: 00421 903 944 571

e-mail: tulejova@advanceinstitute.cz